

Список використаних джерел:

1. Жаровська Г.П. Співучасть у злочині за кримінальним правом України : Дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08 / Жаровська Галина Петрівна. – К. : Інститут держави і права ім. В. М. Корецького. – К., 2004. – С. 12.
2. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 р. // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2001. – № 25-26. – ст. 131.
3. Мочкош Я.В. Форми співучасті у кримінальному праві України: проблемні питання / Я.В. Мочкош // Право України. – № 3. – 2006. – С. 113.
4. Митрофанов І.І., Притула А.М. Співучасть у злочині : Навчальний посібник / І.І. Митрофанов, А.М. Притула. – О. : Фенікс, 2012. – 205 с.
5. Панов М.І. Кримінальне право України: Загальна частина : Підручник / За ред. В.В. Сташиса, В. Я. Тація. – 4 вид., переробл. і допов. – Харків, 2010. – 416 с.
6. Фріс П.Л. Кримінальне право України. Загальна частина : навч. посіб. / П. Л. Фріс. – К. : ЦУЛ, 2004. – С. 171.

ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ ПОНЯТТЯ «ЗВІЛЬНЕННЯ ВІД КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ» В ЗАКОНОДАВСТВІ УКРАЇНИ ТА ІНШИХ ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇНАХ

Сокирко Вадим Васильович,

курсант 1-го курсу

Прикарпатського факультету

(м. Івано-Франківськ)

Національної академії внутрішніх справ

Кримінальне право України постійно оновлюється, змінюється, вдосконалюється. Одним із способів демократизації та вдосконалення Кримінального кодексу України (далі – КК) є впровадження відновленого правосуддя. Згідно з Указом Президента України “Про Концепцію вдосконалення суддівства для утвердження справедливого суду в Україні відповідно до європейських стандартів” необхідно запровадити позитивний досвід демократичних держав щодо реституційного правосуддя. На сьогодні досвід провідних європейських держав у сфері звільнення від кримінальної відповідальності українськими науковцями-правознавцями досліджуються частково.

Звільнення від кримінальної відповідальності тісно взаємопов’язано з поняттям «кримінальна відповідальність» – покладення на особу певних обов’язків за порушення чи неналежне виконання приписів, передбачених Кримінальним

кодексом. Звільнення від кримінальної відповідальності – це здійснювана відповідно до вимог кримінального та кримінально-процесуального законів відмова держави, в особі суду, від застосування щодо особи, котра вчинила злочин, обмежень її певних прав і свобод, передбачених КК України, що не тягне за собою кримінально-правових наслідків [1, с. 58].

Зауважимо, що законодавець виділив інститут звільнення від кримінальної відповідальності в окремий розділ, що дає підстави виокремити значну важливість такого явища. Також вагоме місце посідає і розташування встановлених норм перед розділами «Покарання та його види», «Призначення покарання». Таке положення не випадкове і має в своїй основі певні підстави: встановлення ознак злочину, порядок стадій кримінального процесу та ін.

Чинний КК України передбачає такі види звільнення від кримінальної відповідальності:

- у зв'язку з добровільною відмовою від доведення злочину до кінця (ст. 17 КК);
- у зв'язку з дійовим каяттям (ст. 45 КК);
- у зв'язку з примиренням винного з потерпілим (ст. 46 КК);
- у зв'язку з передачею особи на поруки (ст. 47 КК);
- у зв'язку із зміною обстановки (ст. 48 КК);
- у зв'язку із закінченням строків давності (ст. 49 КК);
- у зв'язку із застосуванням примусових заходів виховного характеру (ст. 97 КК);
- спеціальні випадки звільнення від кримінальної відповідальності передбачені нормами Особливої частини кримінального закону та умови їх застосування;
- у зв'язку з актами амністії та помилування (статті 85-87 КК).

За своїм змістом звільнення від кримінальної відповідальності характеризується трьома особливостями:

1. Не відбувається державний осуд особи, яка вчинила злочин (обвинувальний вирок суду не постановляється);
2. До винного не застосовується покарання;
3. Через відсутність обвинувального вироку звільнена від кримінальної відповідальності особа вважається такою, що не має судимості.

Норми, які регламентують звільнення від кримінальної відповідальності у тому чи іншому вигляді, властиві законодавству держав англосаксонської та романо-германської правових систем. Так, вони існують у кримінально правових актах ФРН, Англії, Данії, Французької Республіки, Королівства Іспанії, Італійської Республіки, Голландії, Республіки Польщі, США, Латвійської Республіки тощо. Безперечно, ці норми мають свої особливості, адже, як і будь-які положення

іноземного права, вони вписані в правові системи, що мають свої власні історичні, соціальні й психологічні підстави, які далеко не завжди збігаються з основами нашої системи. Однак значну їх частину об'єднує спільна риса – врахування законодавцями позитивної посткримінальної поведінки суб'єктів.

Законодавство Англії передбачає декілька інститутів, спрямованих на втілення принципу доцільності судового переслідування. Зокрема, це попередження та медіація, центральна ідея яких полягає в тому, що конфліктуючі сторони – порушник закону і потерпілий, з дозволу уповноважених державних органів, намагаються вирішити свій конфлікт за рамками кримінальної юстиції за допомогою третіх осіб, «угоди визнання» – визнання обвинуваченим своєї вини і, як наслідок, спрощене провадження у справі та можливість певних пільг при призначенні покарання. Поряд з цим Законом про повноваження кримінальних судів 1973 р. (Powers of Criminal Court Act) передбачена пробація та умовне звільнення. Якщо суд, розглядаючи справу щодо особи, яка вчинила злочин, дійде висновку щодо недоцільності призначення покарання (враховуючи природу злочину, характер особи) він видає наказ про пробацію. У випадку, якщо суд, враховуючи обставини справи, вважатиме за недоцільне призначення покарання та видання наказу про пробацію, він може видати наказ про повне звільнення особи за умови невчинення нею злочину протягом трьох років з дня видання наказу. Такий наказ в Законі називається «наказом про умовне звільнення». Інститут пробації також характерний і законодавству США.

Кримінальний кодекс України розмежовує поняття «звільнення від кримінальної відповідальності» та «звільнення від покарання». Головною відмінністю є суб'єкт: якщо у звільненні від кримінальної відповідальності фігурує підозрюваний, обвинувачений, підсудний, а також особа, чий кримінально-процесуальний статус ще не визначено, то від покарання звільняється засуджений, тобто особа, обвинувальний вирок суду щодо якої набрав чинності.

В КК Данії поняття покарання і відповідальності не розмежовуються, тому, звільнення від кримінальної відповідальності і звільнення від покарання є тотожними. Ці поняття визначаються як відтермінування виконання покарання. У разі вчинення особою злочину суд призначає покарання; призначає покарання, але виконання відтерміновується на період іспитового строку (3-5 років); відкладає визначення покарання на період іспитового строку (3-5 років). При цьому кодекс чіткого поділу видів відстрочки покарання також не визначає [6].

На відміну від багатьох інших зарубіжних кодексів, КК ФРН містить цілий ряд спеціальних видів звільнення від кримінальної відповідальності. Вони передбачені при вчиненні деяких злочинів проти держави (шпіонаж), проти громадського порядку (недонесення про злочин, що готується), проти правосуддя (неправдиві показання), проти довкілля, шахрайства у фінансовій сфері, легалізації

майна й коштів, здобутих злочинним шляхом. Але в цих випадках обов'язковою умовою є позитивна посткримінальна поведінка: добровільне і своєчасне повідомлення органам влади про вчинений злочин; вчинення дій, спрямованих на відвернення наслідків злочину.

Отже, завдяки порівняльно-правовому методу дослідження ми встановили принципову близькість низки кримінально-правових норм у законодавстві про кримінальну відповідальність України та інших європейських країн. Існування ж відмінностей у правовому регулюванні звільнення від кримінальної відповідальності за кримінальним законодавством України та інших країн актуалізує компаративні дослідження в цьому напрямі. Зокрема, це питання кримінально-правової оцінки розміру відшкодованих збитків; категорії злочинів, які виключають можливість застосування звільнення від кримінальної відповідальності; визначення меж суддівського розсуду при вирішенні питання про таке звільнення та ін.

Список використаних джерел:

1. Баулін Ю. В. Звільнення від кримінальної відповідальності : монографія / Ю. В. Баулін. — Київ : Атіка, 2004. — 296 с.
2. Кримінальний кодекс України: Кодекс України, Закон, Кодекс від 28.12.1960 // Верховна Рада УРСР
3. Музика А. А., Школа С. М. Амністія і помилування в системі сучасного українського права //Кримінальне право України. – 2006. – № 1. – С. 10–23.
4. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України: За станом законодавства і Постанов Пленуму Верховного Суду України на 1 грудня 2001 р. / За ред. С.С. Яценка. – К.: А.С.К., 2002. – С.783.
5. Уголовное законодательство зарубежных стран (Англии, США, Франции, Германии, Японии): Сб. законодат. материалов / Под ред. И. Д. Козочкина. / Моск. гос. ун-тет им. М. В. Ломоносова. – М.: Издательство “Зерцало”, 1998. – С. 21-23.
6. Уголовный кодекс Дании / Науч. ред. и предисл. С. С. Беляева. Пер. с дат. и англ. С. С. Беляева, А. Н. Рычевой. – СПб.: Изд-во “Юридический центр Пресс”, 2001. – 230 с.